

B. Kelemen Ida: Női képviselők – női képviselet?

Ph.D értekezés

A nők politikai részvételével foglalkozó szakirodalomban és nemzetközi politikai szándéknyilatkozatokban egyre inkább elterjedt az a felismerés, hogy a nők döntéshozatalban való arányos részvétele nem csak a női egyenjogúság mércéje, hanem annak egyik fő garanciája is. A Magyar Országgyűlésben a női képviselők aránya ugyanakkor tartósan alacsony, 10 % körül mozog, amivel egyre hátrébb kerülünk az országok rangsorában. A nők parlamenti részarányát tekintve nem egyszerűen egyes országoktól maradunk el, hanem legfőképpen egy egyre szélesebb körben elismert és gyakorolt demokratizálási iránytól. A dolgozat a női képviselők mandátumszerzésének körülményeit, szocio- demográfiai jellemzőit, valamint parlamenti tevékenységét vizsgálva keres választ az alacsony arány okaira, következményeire és a megoldás lehetséges módjára.

A dolgozat alapjául szolgáló kutatás fő irányai a deskriptív (leíró) és a szubsztantív (tartalmi) képviselet szempontrendszer alapján kerültek megfogalmazásra. A deskriptív képviselet szempontjából elemzésre került a pártok jelöltállítási gyakorlata az 1990 óta lezajlott választások során, az összes parlamenti mandátumot szerzett képviselő szocio- demográfiai jellemzői, a parlament vezető testületeiben nők által betöltött pozíciók, valamint a parlamenti aktivitás egyes mutatói.

A szubsztantív képviselet szempontjából a dolgozat arra keresi a választ, hogy a képviselő neme miként befolyásolja politikai döntéseit és hogy az alacsony létszám mellett van-e lehetőség a sajátos szempontok megjelenítésére. Az elemzés alapjául az 1998-2002-es ciklus interpellációinak tartalomelemzése, az interpellációk és törvényjavaslatok tárgyalása során elhangzott felszólalások tematikájának elemzése, valamint két esettanulmány szolgált. Az esettanulmányok keretében áttekintésre kerül a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény módosításáról szóló 2001-ben a kormány által benyújtott törvényjavaslat, valamint „A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról” és a T/3066 számú, az „Egyes törvények módosításáról a nemek közötti tényleges esélyegyenlőség megteremtése érdekében” című 2007-ben tárgyalt képviselői önálló indítványok (ún. ’kvótatörvények’) parlamenti vitájának valamennyi szakasza: a bizottsági és a plenáris vitában elhangzott felszólalások, a benyújtott módosító indítványok, valamint a szavazói viselkedés.

A dolgozat vizsgálati eredményei azt mutatják, hogy a Magyar Országgyűlés női képviselőinek tevékenységét a törvényalkotásban való aktív és professzionális részvétel,

valamint a parlamenti testületek kulcspozícióiban való megjelenés jellemzi. A parlament eljárási rendjére, a viták hangnemére, valamint a törvényalkotás tematikájára és szempontjaira gyakorolt hatás realizáláshoz a jelenlegi női arány nem elegendő. A női ügyek következetes képviseléséhez és érvényre juttatásához, a politikai folyamatokra gyakorlati tényleges hatáshoz a nők arányának a 'kritikus tömeg' körülívé növekedésére van szükség.

A nők képviselővé válásának vizsgálatakor tett megállapítások ugyanakkor azt mutatják, hogy sem a pártok, sem a családi, társadalmi háttér nem támogató a nők közéleti szerepvállalása szempontjából, pozitív intézkedések nélkül a nők arányának növekedése a Magyar Országgyűlésben a közeljövőben nem várható. A külföldi kvótaszabályozások tapasztalatainak a hazai helyzettel való összevetése alapján rövid távon a pártlistákra vonatkozó, törvényi alapon szabályozott kvótarendszer jelenthet megoldást. A kvóta bevezetése – amellett hogy rövid távon a nők arányának növekedését eredményezi – hosszabb távon női esélyegyenlőség elfogadásának irányába formálja a politikai és társadalmi közvéleményt. A női képviselők parlamenti tevékenységében megmutatkozó preferenciák azt engedik feltételezni, hogy politikai hatásuk növekedése mindenekelőtt a női társadalmat legközvetlenebbül érintő területeken idézhet elő változást.